

Tarih Öğretiminde Haritaların Önemi ve Kullanımı*

Tuba ŞENGÜL BİRCAN¹, Mustafa SAFRAN²

ÖZ

Tarihin coğrafya ile olan yakın bağı dikkate alınarak, bilimlerin birbiri ile yardımlaşma içinde olması gerektiğinden yola çıkılarak, tarih haritalarının kullanımının ve kullanılma gerekliliğinin vurgulanacağı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın alanda konu olarak bir ilk olduğu ve daha sonraki çalışmalar için bir alt yapı oluşturacağı düşüncesindeyiz. Araştırmada, lise tarih dersi becerileri arasında yer alan “Mekân Algılama Becerisi”nin öğrenciye kazandırılmasında tarih haritalarının ve haritalı tarih öğretim etkinliklerinin tasarlanarak uygulanmasının öğrencilerin tarih konularını somutlaştırması, olayların geçtiği mekânın farkına vararak değerlendirmesini sağlanması amacıyla yararlı olacağına ve harita kullanımının mekân algılama becerisini geliştirmek için gerekli bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmada tarama modellerinden, literatür incelemesi ve arşiv taramasını içeren tarihi yöntem kullanılmıştır. Tarihi yöntemin özellikleri dikkate alınarak araştırmada tarihi belge ve kanıtlara birinci elden ulaşılmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili ulusal ve uluslararası alanda yazılan kitap, makale, bildiri, tez... vb. gibi yayınlar taranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarih eğitimi, tarih öğretimi, tarih haritaları, mekân algılama becerisi.

The Usage and The Importance of Maps in Teaching History

ABSTRACT

Considering the close relationship between history and geography and depending on the thesis that science disciplines should help one another, a study that stresses that use of history maps and the need of history maps will be made. We believe that this study is the first one in this area as topic and it will pave the way for the studies to be done in the future.

Historical method which includes literature review and archive research have been used as survey models in the research. The historical method which is used for researching an event that happened in the history or examining a relationship between a problem and the past is the process of finding the reality, in other words, the process of reviewing the past in critical view, analysing the past, synthesising and reporting it for finding the reality. Considering this feature of historical method, effort has been made to reach the first hand

---

* Çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Mustafa SAFRAN danışmanlığında yapılmış Doktora tezinin bir kısmından özetlenerek hazırlanmıştır.

¹ Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, tbsengul@gmail.com

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, safran@gazi.edu.tr

historical documents and evidences. National and international books, articles, proclamations, thesis... and etc. concerning this subject matter have been reviewed.

Keywords: History education, history teaching, history maps, historical location perception skill.

GİRİŞ

'Tarih' ve 'Eğitim' arasındaki ilişki tarihin öğretimi söz konusu olduğunda daha dikkate değer bir hal alır ve hassas bir dengeye ihtiyaç duyar. Dengeyi sağlamak birkaç boyutun değerlendirilmesiyle mümkün olabilir. Bu boyutları; öğretmen, yöntem-teknik, öğretim materyalleri, öğretim ortamı ve ölçme-değerlendirme... şeklinde sıralayabiliriz. Tarih eğitiminde etkili olan bu boyutlara yönelik çalışmalar son yıllarda katlanarak artmaktadır. Safran (2009), Demircioğlu ve Turan (2012) editörlüklerinde çıkarılan kitaplarda pek çok tarih eğitimcisi, alanı destekleyen bakış açılarını ve uygulamaları sunmuşlardır. Öztürk (2012) yayımladığı kitabıyla 'Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) ile Tarih Öğretimi' arasında ilişki kurmuş, Şengül Bircan (2013) tarafından gerçekleştirilen doktora çalışmasıyla 'Animasyonların ve Haritaların Tarih Öğretiminde Kullanımı'na Türkiye'de ilk kez yer verilmiştir. Bu çalışmalar, yılların eksikliğini giderme yolunda yapılan araştırmalardan sadece bir kısmıdır. Tarih öğretiminde materyal kullanımı ve ölçme-değerlendirme boyutlarında ise hala eksiklikler görülmektedir. Tarih öğretimine ilişkin bazı eksiklikler ve eleştiriler dünden bugüne devralınmıştır. 'Tarih Tedrisinin Usul-u Esasiyesi' adlı makalesinde Satı Bey'in, dönemin tarih öğretimine yönelik eleştirisi dikkat çekicidir. Onun, "gözümün önünden harfi harfine Fransızcadan tercüme edilmiş ders kitapları, ayrıntılı kitaplardan özetlenmiş 'Küçük Tarihler', bunları ezberlemekle meşgul öğretmenler, Sultan Osman'ın sağ mı ölü mü olduğunu tayin edemeyen çocuklar, Kırım savaşını bir Fransız-Rus savaşı tasvir edercesine nakleden öğrenciler, memleket almak ile elma almak arasındaki farkı takdir edememiş çocuklar takım takım geçiyor ve bana acı ve derin bir tesirle 'heyhat...!' dedirtiyor" (M. Satı, 1327) şeklindeki ifadesi, ezberci öğretimin faydasızlığının çarpıcı bir göstergesidir. 1900'lü yılların başında saptanan bu durum ile günümüzde karşılaşılmadığını söylemek oldukça güçtür ve gelecekte karşılaşılmaması için de bugünden yapılması gerekenler mevcuttur. Bu noktada, tarih öğretiminde görselliğin önemi ve görsel materyallerin öğrencilerin öğrenmelerine faydası dikkate değer bir hal almaktadır. Öğrenciler göreciklerinde, %50 oranında daha kalıcı bir öğrenme sağlanmaktadır (Demirel, 2011). Eğitimde öğrenme boyutunun dışında öğrencilerin derse ilgilerini arttırmak ve duyuşsal gelişimlerini de sağlamak açısından görsel materyaller etkili kaynaklardır. Şimşek (2003) konuya yönelik makalesinde, tarih derslerinde kullanılacak görsel materyallerin öğrencilerin düzeyine uygun olarak hazırlanmasının büyük faydalar sağlayacağına inandığını belirtmektedir. Tarih öğretmenlerinin katılımıyla gerçekleştirilen bir araştırmada da öğretmenlerin, karşılaştıkları en önemli problem olarak araç-gereç eksikliğini vurgulamaları dikkat çekicidir (Demircioğlu, 2012). Paykoç (1991)'un da belirttiği gibi öğretimin her alanında olduğu gibi tarih öğretiminde de dersin amaçlarına, öğretmenin niteliklerine, öğrencilere ve öğretim durumunun özelliklerine uygun öğretim araçlarını

geliştirmek ve kullanmak gerekmektedir. Bu sebeple tarih öğretiminde araç-gereç tasarımı ve kullanımına ilişkin çalışmaların geliştirilmesi yararlı olacaktır. Geçmişin bilimi olarak basit bir ifade ile tanımlanan tarihin, okul hayatımız boyunca peşimizi bırakmayan uzun ve ayrıntılı bir tanımı mevcuttur. Her tarih sınavı öncesi özenle ezberlenen ancak özünde ne ifade ettiğine pek kulak verilmeyen bu tanım, tarihi oluşturan öğeleri içinde barındıran zengin bir ifadedir. Bu ifadeye göre tarih, insan topluluklarının geçmişteki her türlü faaliyetlerini, olaylarını, birbiriyle olan ilişkilerini sebep-sonuç ilişkisi içinde yer ve zaman göstererek belgelere dayalı olarak inceleyen bir bilim dalıdır (MEB, 2008a). Tarihin tanımı içinde geçen yer ve zaman bir olayın tarih olarak değerlendirilebilmesi için gerekli iki unsurdur. Her olayın bir zamanı yani tarihi vardır ve her olay bir yerde yani bir mekânda yaşanır. Tarihi mekânlar, geçmişten günümüze gelen birçok bilgiyi bünyelerinde taşıyarak günümüze ışık tutarlar. Bu mekânların bilinmesi tarihi olayların daha net anlaşılabilmesi açısından yararlı olacaktır. Bir mekânın bilinmesi ilk olarak alan gezilerini akla getirmekte ve mekânın gezilmesi olarak düşünülmektedir. Oysaki mekânı bilmek demek, mekânı algılamak demektir. Bir mekânı algılayabilmek onun dünya üzerindeki yerinin, konumunun ve doğal durumunun farkına vararak mümkün olabilir. Bütün tarihi olaylar coğrafi bir mekân içinde var olurlar. Mekânın tasviri, olayların değerlendirilmesi açısından çok önemlidir (Köstüklü, 1999).

Coğrafi şartlar; tarihe şekil verir, gelişimine yardım eder ve bütün insan yaşamı bu coğrafi çevreye göre incelenir. İnsanların yeryüzüne yayılışı ve kurdukları uygarlıklar da tarihi gelişmenin ürünü olarak açıklanabilir. Bu süreçte uygarlıkların yeryüzündeki gelişimini araştırırken tarih ve coğrafyanın birlikteliği önemlidir. Sadece bilim dalı olarak değil, eğitim-öğretim boyutunda da disiplinler arası bir anlayışla tarih ve coğrafyanın ortak çalışmaları yararlı olacaktır. İlk ve ortaokulda Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri ile başlayan yakın takip, lise düzeyinde derslerin kendilerine ait adlarla ayrılmasına rağmen hiç kesintiye uğramadan devam etmektedir. Tarih ve coğrafya arasındaki bu bağ sadece konu alanı açısından değil, öğretimde kullanılan materyaller açısından da desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Bu noktada haritalar, tarih dersi materyalleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Haritaların tarih derslerinde verimli ve değişen eğitim şartlarına uygun olarak kullanılması tarih derslerinde yaşanan bazı sıkıntuların da sonlanması adına yararlı olacaktır.

Amaç

Bu çalışmayla tarihi olayın geçtiği 'yer'in yani 'mekân'ın öğrencilere öğretimine yönelik bir başlangıç yapılmıştır. Olayların geçtiği mekânın kavranması soyut olarak değerlendirilen tarihi olayların somutlaştırılması için iyi bir yoldur. Tarih öğretmenlerinin, tarihte geçen yeri bilmenin tarih öğretimine katacağı yararların çoğu kez farkına varamamaları nedeniyle tarih öğretiminde mekâna yönelik çalışmalar pek gözlenmemektedir (Şengül Bircan, 2013). Oysaki öğrencilerin zihninde tarihsel mekânın canlanması, olayların kavranması ve yorumlanabilmesi için oldukça önemlidir. “Tarih öğretimi ve haritalar” ilk bakışta birbiriyle ilişkili ve bağlantılı gibi görünse de, yapılan araştırmalarda

günümüzde tarih öğretiminde haritalardan gerektiği gibi yararlanılmadığının fark edilmesi ve tarih öğretmenlerinin harita kullanımına yönelik bilgilerinin istenilen ölçüde olmadığına görülmesi üzerine konuyla ilgili çalışma yapmaya ihtiyaç duyulmuştur. Çalışmada, tarihin coğrafya ile olan yakın bağı dikkate alınarak, bilimlerin birbiri ile yardımlaşma içinde olması gerektiğinden yola çıkılarak tarih haritalarının kullanımının ve kullanılma gerekliliğine dikkat çekmek amaçlanmıştır. 'Mekânı Algılama Becerisi' lise tarih dersi becerileri arasında yer almaktadır (MEB, 2007). Bu becerinin öğrenciye kazandırılması ile öğrencilerin olayların geçtiği mekânı fark etmesi sağlanarak, tarihi bilgiler somutlaştırılacak ve öğrenme kolaylaşacaktır. Haritalı tarih öğretim etkinliklerinin tasarlanarak uygulanması, öğrencilerin mekânı algılama becerilerini gelişmesine ve dolayısıyla tarihi anlama ve yorumlamalarına katkı sağlayacaktır.

YÖNTEM

Araştırmada tarama modellerinden literatür incelemesi ve arşiv taramasını içeren tarihi yöntem kullanılmıştır. Geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırılmasında ya da bir problemin geçmiş ile olan ilgisi yönünden incelenmesinde kullanılan yöntem "tarihi yöntem" denir. Tarihi yöntem gerçeği bulmak, başka bir deyişle bilgi üretmek için geçmişin tenkidi (eleştirel) bir gözle incelenmesi, analizi, sentezi ve rapor edilmesi sürecidir (Kaptan, 1998). Tarihi yöntemin bu özellikleri dikkate alınarak araştırmada tarihi belge ve kanıtlara birinci elden ulaşılmaya çalışılmıştır. Konuya yönelik ulusal ve uluslararası alanda yazılan kitap, makale, bildiri, tez... vb. gibi yayınlar taranmış olup, tarih konularına ilişkin haritalı basit ders etkinlikleri paylaşılmıştır.

TARİH DERSLERİ VE HARİTALAR

Tarih dersi kapsamında kazandırılacak temel becerilerden biri olan mekânı algılama becerisi tarih programlarında yapılan düzenlemelerde özellikle vurgulanmıştır. 2003'ten itibaren başlayan program yenileme çalışmalarında tarih derslerine yönelik genel ve tarihsel beceriler sıralanmış, mekânı algılama becerisi de genel beceriler arasında yerini almıştır (MEB, 2007; MEB, 2008b). 'Mekânı algılama bir beceri midir?' noktasında bazı eleştirilerin olduğunu da belirtmek gerekir. Özcan (2008) 'Düşünme ve Beceri Tipolojisi' başlıklı yazısında bu beceriyi ön plana çıkaranları öğrenciyi sadece görme duygusu mekânına hapsedmekle suçlamakta, bu beceriyi de sınırlandırıcı ve uydurma bir beceri olarak gördüğünü belirtmektedir. Bu tartışmalar bir yana yeni olması nedeniyle mekânı algılama becerisi tarih öğretmenleri için de tanıdık değildir. Daha çok coğrafya eğitimine ve coğrafya konularına dikkat çekmesi nedeniyle sosyal bilgiler eğitimi içinde yer alan bu becerinin tarih dersinde önemsenmesi biraz zaman almış olabilir.

Mekân algısı, insanların çevreyi algılama, bilme ve adlandırmalarına ilişkin süreçleri içermektedir. Mekânsal biliş, çevredeki nesne ve özelliklerin kavranmasında ve sınıflandırılmasında bütün duyguların kullanılmasını içerir.

Mekânı algılama becerisinin alt başlıkları; uzay ilişkilerini görebilme (Bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini göz önünde canlandırma, bir şekli üç boyutlu görebilme, bir alanı, krokiyi, sokağı veya binayı göz önünde canlandırabilme), harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama ve küre kullanma (MEB, 2005) olarak sıralanmaktadır. Bu bilgiler dikkate alındığında mekân algısının coğrafya öğretimi doğrultusunda tanımlandığı daha net görülebilir. Konunun tarih öğretimi yönünde yorumlanması mekânın tarih derslerinde vurgulanabilmesi adına gereklidir. Bu noktada mekân algısı; tarihi olayların geçtiği yerleri hayallerinde canlandırabilme, tarih derslerinde harita ve küre kullanabilme, tarih haritaları çizebilme, harita üzerinde konumu, komşuları, yönü belirleyebilme, yerleşim bölgesinin sınırlarını çizebilme, genişlemeyi gösterebilme ve haritayı yorumlayabilme olarak ifade edilebilir. Öğrencilerde mekân algısının gelişmesi soyut olayların somutlaşması ve öğrenci zihninde anlamlandırılması açısından yararlı olacaktır. Tarih dersinde mekân algısı okul dışı ve okul içi etkinliklerle geliştirilebilir. Okul dışı etkinlikler tarihi alan ve müze gezileri olarak sıralanırken; okul içi etkinlikler derslerde haritanın aktif kullanımı ile mümkün olacaktır. Burada dikkat çekmek isteriz ki, okul içi etkinlikler verimli bir şekilde uygulandığı takdirde okul dışı etkinlikler tamamlayıcı ve yararlı olabilir. Alan gezilerinin haritasız yapılması ve haritalarla desteklenmemesi halinde öğrencilerin, olaylar ile mekânlar arasında ilişki kurması zor olacak ve yeteri kadar öğrenme sağlanmayacaktır. Örneğin Çanakkale savaş alanlarına düzenlenecek bir gezide, sadece alanın ve anıtların ziyareti hatırdaki kalıcılık ve anlamlılık adına eksiklikler doğuracaktır. Öncelikle öğrencilerin harita üzerinden Çanakkale'nin konumunu belirlemeleri, Gelibolu Yarımadasının arazi şeklini incelemeleri ve çıkartmaları harita üzerinden takip etmeleri, Limni adasının yarımada ve Çanakkale Boğazı'na göre konumunu görmeleri savaşı anlamaları ve bilgilerin kalıcılığını sağlamaları adına önemlidir. Aksi takdirde hatırdaki kalan bir kaç hikâye ile geziyi bitirmeleri ve bir süre sonrada hoş bir anıdan daha fazlasını hatırlamamaları beklenen bir durumdur. Bu sebeple tarih derslerinde haritaların kullanımı ve gezilerin de haritalarla desteklenmesi tarih öğretimi adına atılacak önemli adımlardandır. Ayrıca derslerde harita çizmek, çizdirmek ve haritalı çalışmaların, oyunların kullanımı öğrencilerde sadece mekânı algılama becerisini geliştirmekle kalmayacak aynı zamanda tarih derslerine yönelik ilginin artmasını da sağlayacak ve tarih dersleriyle ilgili zihinlerde oluşan önyargıların aşılmasına yardımcı olacaktır. Bu sebeptendir ki mekânsal algılamayı arttıran en önemli araç haritadır. Kişinin yaşadığı çevreyi ve küresel boyutta mekânı algılayabilmesi, haritayı okumayı bilmesi ve haritayı doğru kavramasına (Taş, 2006) ve haritaları olayları anlamlandırmada kullanmasına bağlıdır. Harita ve haritacılık çalışmalarının ortaya çıkışı denizcilerin, tüccarların, başka dünyalara yelken açmak isteyen kâşiflerin, fatihlerin bilinmezi bilmesi, bilinebilir kılma arzusundan kaynaklanır (Danacıoğlu, 2001). Bu düşünce ile başlayan haritacılığın coğrafya dersi malzemesi özelliği taşıdığı ve toplumda bu yönde bir intiba oluşturduğu görülmektedir. Bu durum o kadar gerçektir ki, Smart (1998), tarih ve haritalar üzerine çalışma yapmaya başladığında ve farklı kuruluşlarla temasa geçtiğinde çoğunlukla içine düştüğü diyalogu şöyle özetler:

“Haritalar mı? O zaman coğrafya bölümüne gidin...!”

Haritaların coğrafya malzemesi olarak görüldüğü yukarıda ifade edilen durum başta olmak üzere farklı pek çok deneyimle sabitlenmiştir. Bu durumun değişmesi farklı alanlarda haritaların etkili bir şekilde araştırılması, tasarlanması ve kullanılmasıyla mümkün olacaktır.

Haritaların, öğretimde kullanımını sadece coğrafya dersi ile sınırlamak büyük bir eksikliklerdir. Harita becerilerinin bir anda var olması beklenemez ancak İlkokul ve ortaokul seviyesinde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri ile temellerinin atılması, lisede coğrafya ve tarih dersleriyle de geliştirilmesi gerekir. Disiplinler arası bir anlayışla öğretmenlerin ortak çalışarak ve bir diğer dal öğretmenin neyi, ne kadar öğrettiğinin bilincine vararak derslerini planlaması, özellikle farklı derslerde kazandıracak becerilerin desteklenmesi için de faydalı olacaktır. Tarih ile coğrafyanın bu yakın ilişkisini öğretim becerileri düzeyinde de değerlendirerek uygun çalışmalar hazırlamakta fayda vardır. Gerek coğrafya derslerinde gerekse tarih derslerinde bir öğretim materyali olarak haritalardan yararlanmak için bazı harita becerilerinin temellerinin atılması ve geliştirilmesi anlamlı olacaktır. Harita becerileri (Demiralp, 2006); sembollerin anlaşılması, alansal perspektifin geliştirilmesi, yönün anlaşılması, uzaklığın anlaşılması, yerin belirlenmesi, harita ölçeği, yeryüzü şekillerinin anlaşılması, haritanın yorumlanması şeklinde sıralanabilir. Bu beceriler elbette ki coğrafya eğitimi düzeyinde düşünülmüş ve planlanmıştır. Bu noktada amaç, Sosyal Bilgiler ve coğrafya dersinde bu becerileri kazanan öğrencilerin, tarih derslerinde bu becerilerinden yararlanılarak konuları daha iyi anlayacakları ve yorumlayacakları için ortamların hazırlanmasıdır.

Satı Bey, öğrencinin coğrafya okurken çeşitli ülkeleri uzaktan, yüksekte görür gibi olması ve onları hayalinde canlandırması gerektiği üzerinde durur. Onun; küçük tepeler büyük dağların, küçük ırmaklar büyük nehirlerin, birikintiler göllerin, göller denizlerin zihinde canlandırılmasını sağlayacak birer örnek oluşturur (Oruç ve Kırpık, 2006) sözleri, mekân algısını işaret etmektedir. Öğrenci savaşları, akınları, keşifleri, medeniyetlerin kuruluşlarını ve etkileşimlerini harita üzerinde daha anlaşılır bir şekilde hayal edebilirse tarih öğrenme, anlamlı ve yararlı olur. Bu sebeple öğrencilerin derslerde tarih atlaslarını yanlarında bulundurmaları, haritalara kolayca ulaşmaları açısından gereklidir. Tarih atlaslarının öğretimde kullanımı bölgesel çatışmaların incelenmesinde, bir ülkenin coğrafi genişlemesinin keşfinde ve toprak eklenmesinin bir ülkenin büyümesi üzerindeki etkilerini anlamada öğrencilere yardımcı (Crowder, 2001) olacak ana kaynaklardandır.

Ali Reşat Bey, 'Okullarda Tarih Dersi' yazısında dönemin uygulanan tarih öğretim yöntemlerini; anlatım, özetleme, okuma, soru-cevap, yazma ve harita çiziminden ibaret görebildiğini eleştirmiş, öğrenci katılımı ve etkinliğinin artırılması gereğine değinmiştir (Dönmez ve Oruç, 2006). Ne ilginçtir ki; geçmişte olağan görülerek eleştirilen harita çizimi, günümüz tarih öğretiminde özlenen ve olması

gereken bir özellik ve ders etkinliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Baymur (1945:51-52), haritadan faydalanmayan bir tarih öğretmenini gerçeklerden uzak ve verimsiz olarak niteleyerek, tarih derslerinde harita kullanımının gerekliliğine vurgu yapmış, haritalara her tarih dersinde ve sınıfında mutlaka yer verilmesini şiddetle önermiştir. Baltacıoğlu'na göre, tarih öğretimi mümkün olduğunca kitap ibarelerinden kurtarılmalı, olayların meydana geldiği yerlerin resimleri ve haritaları kullanılmalıdır. Tarihin soyut bilgileri bu yolla somut fikirlere bağlanabilir (Ata, 2000a). Geleneksel tarih eğitim sisteminde öğrenci için temel öğretim aracının ders kitabı olduğunu belirten Ata (2001), ikinci önemli aracın haritalar olduğunu vurgulamaktadır. Haritalar, sadece bugünün değil, dünyanın de önemli öğretim materyalleriyken bu araçların kullanımını artırıp, modernizasyonunu sağlamak yerine günümüzde niçin tarih öğretimde etkin olarak kullanılmadıklarını sorgulamak gerekmez mi? Bu sorunun cevabını çok uzakta aramamak gerekir. Çünkü eldeki verilere göre haritaların etkin kullanımında yaşanan sıkıntıların kaynaklarından biri tarih öğretmenleri olarak görülmektedir. Tarih derslerinde tarih öğretmenin harita kullanma alışkanlığının olması, öğrencilerin harita kullanımını olumlu yönde etkilemektedir. Atatürk'ün harita başındaki resminden ilham aldığı ifade eden Ata (2000b), bir tarih eğitimcisi olarak bu fotoğrafın, Atatürk'ün haritaya verdiği önemi vurgulaması ve tarih derslerinde kullanımını özendirmesinin bir göstergesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Atatürk'ün "Ben askeri meseleleri olduğu gibi siyasi meseleleri de haritadan mütalaa ederim" (Kili, 2006) sözü de durumu desteklemektedir. Atatürk'ün öğretmeni Şemsi Efendi'nin tarih konularını öğretirken harita ve küre kullandığı, bu öğretim şekliyle de oldukça başarılı olduğu, hatta kendi öğrencilerinin bilgilerini daha üst sınıflardaki öğrencilerle karşılaştıracak derecede cesaret göstererek kendi öğrencilerinin başarılarına şahit olduğu bilinmektedir (Ata, 2000b). Bu nedenle Atatürk'ün harita kullanma alışkanlığının temelini öğretmeni Şemsi Efendi'nin 'Usul-u Cedid' yöntemine bağlamak yanlış olmayabilir. Bu bağlamda bir öğrencinin harita kullanabilmesi, öğretmenin harita kullanımı ile doğru orantılı olarak değerlendirilebilir. Bir tarih öğretmeni harita becerilerinden tarih dersinde yararlanmak istiyorsa; öğretmen sınıfın beceri çeşitliliğini, harita bilgileriyle ilgili hazır bulunuşluk derecesini, harita çalışması ve tarih yönünde sınıfın tutumunu incelemek ve bilmek durumundadır. Derse ve haritalara olan ilgi ve güdü eşitse haritaları okuma ve anlama o derece yüksek olacaktır. Ancak tarih öğretmenlerinin harita ile öğretime yönelik ön yargıları ve konuya yönelik yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları (Zaman, Günel ve Zaman, 2011) harita kullanımına ve öğrencilerin bu becerilerinin gelişimine engel olmaktadır. Tarih öğretmenlerinin harita kullanma konusunda sıkıntılar yaşadıkları ve haritaları kullanmadıkları yapılan araştırmalarda fark edilmiştir (Şengül ve Akça, 2009; Zaman ve diğerleri, 2011). Kıdemli ve aday öğretmenlerin tarihi sevdirmeye yönelik tutumlarının ne olduğunu belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada (Ata, 2007), öğretmenlik yapan ve yapacak olan iki grubun (tarih öğretmenleri ve tarih öğretmen adayları), tarih öğretiminde etkili bir araç olarak haritaları görmedikleri ve haritalara ilişkin hiçbir ders planlaması yapmadıkları gözlenmiştir. Bu çalışma, yetişen öğretmen adaylarının da harita konusundaki

bilgi ve ilgi eksikliklerini göstermesi açısından anlamlıdır. Ulusoy ve Gülüm (2009) tarafından Sosyal Bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konularında öğretmenlerin materyal kullanımına ilişkin yapılan araştırmada, öğretmenlerin derslerde en çok harita, fotoğraf ve resim kullandıkları sonucuna varılmıştır. 36 sosyal bilgiler öğretmeninden 27'si tarih ders materyallerinin yetersiz olduğu görüşündedir. Araştırma, tarih konularında harita kullanımının niteliği hakkında bir bilgi sunmamaktadır. Yeşil (2010), tarih derslerinde gerçekleştirilen bazı öğretim uygulamalarına yönelik yaptığı araştırmada lise tarih öğretmenlerinin harita ve atlas kullanma sıklığına da yer vermiştir. Araştırmaya göre öğretmenler, tarih atlaslarını ve haritaları bazen kullanmaktadır. Bal ve Yiğittir (2012) tarafından okul duvarlarındaki görsellerin tarih öğretimi açısından incelenmesine yönelik yapılan çalışmada, okul duvarlarında haritaların bulunmadığı görülmüştür. Çalışmada öğrencilerden konuyla ilgili önerilerde bulunmaları istenmiş, 11. sınıf öğrencilerinin büyük bir harita üzerine resimlerin yerleştirilerek duvarlara asılmasına yönelik önerisi araştırmacıların sonuç değerlendirmeleri içinde yer alamamıştır. Bütün bu çalışmalarda dikkate değer olan unsur öğretmenlerin söylemleridir. Oysaki söylenen her şeyin hayata geçirilip geçirilmediğini bilmek mümkün değildir. Öğretmenlere "Harita kullanıyor musunuz?" sorusu yöneltildiğinde "evet" yanıtı alınabilmekle birlikte, "Derste harita kullanımıyla ilgili etkinlik örnekleri verir misiniz?" sorusu cevapsız kalmakta, dikkate değer örneklerle cevaplanamamaktadır. Bu ise harita kullanımı konusundaki eksikliğe dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin harita kullanımını engelleyen en önemli unsur bu konuda içine düştükleri yanlışlar ve yetersizliklerdir. Çalışmalar sırasında tarih öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilere ve araştırma sonuçlarına dayanılarak, haritalarla ilgili öğretmenlerin düştükleri yanlışlar şöyle sıralanabilir (Chance, 1960; Şengül ve Akça, 2009):

1. Bazı tarih öğretmenleri duvar haritalarının her derste sınıfa taşınmasının yararlı olduğuna inanmamaktadırlar. Onlar, ön sıralarda oturan birkaç öğrenciden başkasının göremeyeceğini düşünerek, haritaların ders için gereksiz materyaller oldukları kanaatine varmaktadır.
2. Bazı tarih öğretmenleri, harita ile işlenen derslerde zaman kaybının çok olduğunu belirterek, programı yetiştirememe endişesi içindedir.
3. Bazı öğretmenler, kendi zihinlerindeki harita bilgilerine öğrencilerin de sahip olduklarını varsaymaktadır.
4. Bazı öğretmenler, haritaları kendilerinin ve birkaç zeki öğrencinin anlayabileceği karmaşık ders araçları olarak görmektedir.
5. Bazı öğretmenler, harita konusunda kendi yetersizliklerinden dolayı harita kullanımını ihmal etmektedir.
6. Bazı öğretmenler harita becerilerinin tarih dersine katacağı yararların farkında olmadıklarından ve bu alışkanlığa sahip olmadıklarından (gerek öğrenim gerekse öğretim hayatlarında) haritalı öğretimin yararına inanmamaktadır.

Öğretmenlerin içine düştüğü bütün bu yanlışlar ise tarih derslerinde etkin ve bilinçli bir şekilde harita kullanımını engellemekte ve bu durum öğrencilerde bilgi, beceri ve ilgi eksikliklerine neden olmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğrencilerin tarihi olayların geçtiği yeri hayallerinde canlandırabilme, harita sembollerini, konumu ve yönü anlayabilme, tarih haritaları çizebilme ve yorumlayabilme olarak tanımlayabileceğimiz tarihsel mekânı algılama becerisinin öğrenciye kazandırılmasında tarih haritalarının ve haritalı tarih öğretiminin etkili olacağı inkâr edilemez. Bu tür çalışmaların tasarlanarak uygulanmasının öğrencilerin tarihi somutlaştırmasına yardımcı olacağı ve olayların geçtiği mekânın farkına varılarak konunun çok boyutlu değerlendirmesine katkı sağlayacağı muhakkaktır. Tarih dersi açısından haritalar değerlendirildiğinde öğrencilerin harita becerilerini şöyle sıralayabiliriz (Şengül Bircan, 2013):

1. Haritaya tarih ile ilgili sorular sorabilme.
2. Haritalardan tarihi olaylara ilişkin bilgi edinme.
3. Tarih bilgisini organize etmede haritaları kullanabilme.
4. Tarih bilgisini analiz etmede haritaları kullanabilme.
5. Tarih sorularını cevaplandırmada haritaları kullanabilme.

Tarih eğitiminde kim, ne, nerede, niçin, nasıl sorularını sorarak bu sorulara cevap aramak; ilgi, istek, beceri ve kurgulama gerektirir. Öğrenciler; tarihi olayları öğrenirken mekânın öneminin, etkisinin ne olduğunu sorgulamalı, konunun tarihi olaylar üzerindeki etkisine dikkat etmelidir. Öğrenciler harita yardımıyla ve harita üzerinde çalışılan tarih konusuna ilişkin yerleri harita üzerinde belirleyebilmeli, komşuların yaşayışlarının, siyasi ve ekonomik durumlarının tarihi olaylar üzerindeki etkilerini görebilmeli ve olayları değerlendirirken haritayı etkin bir şekilde kullanabilmelidir. Tarih dersi öğretmeni bu becerilerden yararlanmak ve öğrencilerin gelişimine ve tarih becerilerine katkı sağlamak adına taslak haritalardan (krokilerden), zihin haritalarından, duvar haritalarından, tarih atlaslarından, dilsiz haritalardan, bilgisayar ortamında hazırlanmış animasyonlu haritalardan, hazine avı, kaptanın seyir defteri gibi haritalı oyunlardan ve diğer haritalı ders içeriklerinden yararlanmalıdır (Şengül Bircan, 2013).

Haritaların tarih derslerinde kullanımı sadece mekân algısını geliştirmekle kalmayacak; öğrencilerin tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorumlama becerilerinin de gelişimine katkı sağlayacaktır. Tarihsel kavrama becerisinin gelişiminde, tarihsel bir metindeki gerçek anlamı kavramak gerekir. Bunun için de olayın nerede olduğu, kimlerin yer aldığı, sebep ve sonuçları anlaşılmalı ve doğru değerlendirilmelidir. Tarihsel analiz ve yorumlama becerisinin gelişiminde olayların neden ve sonuçlarını farklı boyutlarla değerlendirmek gerekir. Bu değerlendirmede de olayın geçtiği mekânın unsurları analizde etkili olacak, değerlendirmelerin sağlıklı yapılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle tarih derslerinde haritalara yardımcı bir materyal olarak bakmak ve eksikliklerinden yakınmak yerine teknolojik imkânları kullanarak dersin ana materyali yapmanın yarar sağlayacağını göz ardı etmemek gerekir. Ancak okullarda haritaların etkin kullanılmamasında kaynak eksikliğinin de payı vardır. Konulara ilişkin

haritaların ve haritalı kaynakların bulunmaması, internet ortamındaki haritalarda bilgi eksiklik ve yanlışlarının olması, yeni-güncel tarih haritalarının meydana getirilmemesi tarih derslerinde harita kullanımını sınırlamaktadır. Türk Tarih haritacılığının temsilcisi Hüseyin Dağtekin, 1980'lere kadar Türk haritacılığında kayda değer bir gelişmenin olmadığından söz ederken; nitelik ve nicelik bakımından geri ve geç kalmış olan bu alanın gelecek yıllarda hızla gelişeceğinden umutlu olduğunu belirtmektedir. Dağtekin'in umut ettiği gelişmeyi, inancımızı kaybetmeden 32 yıldır gözlüyoruz.

Okullarda ve tarih dersi kapsamında haritalara olan ilgi eksikken ve kullanımı yaygınlık göstermezken; sosyal yaşamda ve yurtdışında etkileşimli harita ve googlemaps kullanımının yaygınlığı dikkat çekmektedir. Türkiye'de de teknolojinin ürünü olan navigasyon araçlarının yaygınlığı ve googlemaps uygulamalarının sıklıkla kullanıldığı düşünüldüğünde öğretim hayatında haritanın ele alınmaması büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir. Günümüz Milli Eğitim Bakanlığının yürüttüğü FATİH Projesiyle teknolojinin sınıflara girmesi sağlanmıştır ve önümüzdeki yıllarda yaygınlaşacağı da açıktır. Tarih öğretimi konusunda yapılacak yapıcı çalışmalarla teknolojinin önce tarih derslerinde aktif kullanımının sağlanması, daha sonrada etkileşimli (interaktif) harita kullanımıyla çeşitlenmesi umulmaktadır. Teknolojiden yararlanarak harita çizmek ve haritadan yararlanmayı kolaylaştırmak ancak tarih eğitimi araştırmacılarının ve tarih öğretmenlerinin konuya ilgisi ve yatkınlığı ve yeterliliğiyle mümkün olacaktır.

Tarih öğretiminde harita kullanmanın öneminin ve gerekliliğinin vurgulanmaya çalışıldığı bu çalışma kapsamında yapılan araştırmalarda günümüz okullarında haritalı çalışmalara yatkınlık görülmediği saptanmıştır (Ata, 2007; Şengül ve Akça, 2009; Ulusoy ve Gülüm, 2009; Yeşil, 2010; Zaman ve diğerleri, 2011; Bal ve Yiğittir, 2012). Bu eksikliklere dikkat çekmenin, sorunların giderilme noktasında katkı sağlayacağı kanısındayız. Tarih öğretiminde haritanın kullanımına dikkat çekmek amacıyla hazırlanan bu çalışmada tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde haritalı etkinlikler planlamalarının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu gereklilikten yola çıkarak aşağıda bazı basit etkinlik örnekleri sıralanmıştır. Bu etkinlikler basit ve kullanılan etkinlikler gibi görünse de maalesef çalışmalar ve öğretmen görüşmeleri aksini göstermektedir.

1. Tarih derslerinde atlas kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
2. Ders kitaplarında orijinal ve anlamlı haritalara ve haritalı etkinliklere yer verilmelidir.
3. Dersler haritalar üzerinden yürütülmeli ve derslerde öğrencilere harita çizdirilmelidir.
4. Tarih öğretmeni tahtaya çizdiği harita üzerinden çalışma yaptırılabilir.
5. Projeksiyon yardımı ile yansıtılan haritalardan ve haritalı sunulardan yararlanılmalıdır.
6. Dilsiz harita kullanımını arttırılmalıdır.
7. Performans ödevleri ve değerlendirme sınavlarında haritalara yönelik çalışmalar istenmelidir.

8. Öğrencilere farklı konularda haritalı yap-bozlar yaptırılmalıdır.
9. Konulara ilişkin olarak güncel kitaplardaki, gazetelerdeki, dergilerdeki haritalardan uygun olanları derslerde kullanılmalıdır.
10. Ders işlenişinde animasyonlu harita gösterimlerinden yararlanılmalıdır.
11. Bir haritadan günlük oluşturma, bir metinden ticaret yolu haritası yapma, harita üzerindeki kültür merkezlerini uygun simgelerle işaretleme... gibi etkinlikler yapılmalıdır.
12. Haritalı oyunlar hazırlanmalı ve sınıfta uygulanmalıdır.

Ayrıca tarih derslerinde yeri gelen konularda aşağıdaki sorular ve benzerleri sorularak, coğrafi şartların medeniyetlerin ve ülkelerin hayatında ne kadar etkili olduğu, tarihi nasıl şekillendirdiği vurgulanabilir.

Derslerde kullanılacak örnek sorular:

1. Türkiye'nin stratejik konumu, bilimsel gelişmelerin önünde engel midir?
2. Çok kültürlülüğün temel nedenleri nelerdir?
3. Neden Anadolu'da tarih boyunca değişik medeniyetler oluşmuş veya nüfus hareketleri olmuş da aynı faaliyet ve değişiklikler aynı oranda Grönland'da yoktur? (Köstüklü, 1999)
4. Niçin Ankara Türkiye'nin başkenti yapılmıştır?
5. Çanakkale Savaşı'nda İtilaf Devletleri'nin Alçı Tepe'yi almak istemelerindeki amaç nedir?
6. Osmanlı Beyliği'nin kısa sürede büyük bir imparatorluk olmasında etkili olan coğrafi sebepler nelerdir?
7. Sarıkamış Savaşı'nın kaybedilme nedeni ile coğrafi konum arasındaki ilişkiyi analiz ediniz?
8. İstanbul şehri Fatih'e kadar pek çok kez kuşatılmasına rağmen niçin alınamamıştır?
9. Osmanlı ekonomisi, coğrafi keşiflerden niçin olumsuz etkilenmiştir?
10. Karahanlı Devleti'nin İslamiyet'i kabul etmesinde etkili olan unsurlar nelerdir?

Bu öneriler ve uygulamalar sınırsız bir şekilde çeşitlendirilebilir. Ancak bu konuda öğretmenlerin ilgi, istek ve yeterlikleri etkili olacaktır. Özellikle haritalar ve harita kullanımı konusunda tarih öğretmenlerinin yetiştirilmesi önemli bir gerekliliktir. Ayrıca yeni tarih haritalarının hazırlanması, ders kitaplarına konulara yönelik ve güncel tarih haritalarının eklenmesi ve haritalı ders materyallerinin geliştirilmesi konularında Milli Eğitim Bakanlığı'nın duyarlılığı ve girişimleri hayati öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

- Ata, B. (2000a). İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve Tarih Öğretimi. *Türk Kültürü* 450, s.590-602.
- Ata, B. (2000b). Atatürk, Tarih Öğretimi ve Müzeler. *Türk Yurdu* 160, s.85-90.
- Ata, B. (2007). Kıdemli ve Aday Tarih Öğretmenlerinin Tarih Dersini Sevmeyen Lise Öğrencisine yönelik Yaklaşımları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, s.29-42.

- Bal, M.S. ve Yiğittir, S. (2012). Okul Duvarlarındaki Görsellerin Tarih Öğretimi Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 20(3). s.999-1016.
- Chance, H. (1960). Using Maps in Teaching History. *Journal of Geography* 59/8, November 1960, s.380-385.
- Crowder, W.W. (2001). Using Historical Atlases in Teaching The Social Studies, Purdue University.
- Dağtekin, H. (1989). *Günümüzde Tarih Haritacılığının Durumu ve Biz*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Dağtekin, H. (1994). *Günümüzde Tarih Haritacılığımız Neden ve Nasıl Gelişti?* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin İzleri: Yanbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demiralp, N. (2006). *Coğrafya Öğretiminde Gösteri Yöntemi Kullanılarak Harita ve Küre Kullanım Becerilerinin Geliştirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demircioğlu, I. H. (2012). Tarih Öğretimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (Ed. İ.H.Demircioğlu ve İ. Turan). Ankara: Pegem Akademi. s.1-12.
- Demircioğlu, İ.H. ve Turan, İ. (Ed.) (2012). *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dönmez, C. ve Oruç, Ş. (2006). *II. Meşrutiyet Dönemi Tarih Öğretimi*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Johnson, H. (1917). *Teaching of History in Elementary and Secondary Schools*. New York: The Macmillans Company.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara.
- Kili, S. (2006). *Atatürk Devrimi: Bir Çağdaşlaşma Modeli*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Köstüklü, N. (1999). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Günay Ofset.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara.
- MEB (2007). *Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- MEB (2008a). *Ortaöğretim Tarih 9. Sınıf Ders Kitabı*. İstanbul.
- MEB (2008b). *Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- MEB (2009). *Ortaöğretim Tarih 10. Sınıf Ders Kitabı*. İstanbul.
- M. Satı (1327-1909). Tarih Tedrisatının Usul-u Esasiesi. *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası* 1/8. s.88-92.
- Oruç, Ş. ve Kırpık, G. (2006). *Osmanlı'da Modern Öğretim, Strateji, Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Özcan, A. O. (2008). Köşe Taşı: Düşünme ve Beceri Tipolojisi. *Ufuk Ötesi*. Kasım 2008. Ufuk Ötesi Yayınları. http://www.ufukotesi.com/yazigoster.asp?yazi_no=20060138 (01.03.2011).
- Öztürk, İ. H. (2012). *Tarih Öğretiminde Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Kuram ve Uygulama*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Safran, M. (2006). *Tarih Eğitimi: Makale ve Bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Safran, M. (Ed.) (2009). *Tarih Nasıl Öğretilir?* İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Savage, T. and Armstrong, D. (2000). *Effective Teaching in Elementary Social Studies*, U.S.
- Smart, L. (1998). Maps, ICT and History: A Revolution in Learning. *Teaching History* 93, s.28-31.

- Şengül, T. ve Akça, N. (2009). Tarih Öğretimi İçin Yaratıcı Ortamlar. *I.Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi. 1-3 Mayıs. Çanakkale.* <http://www.eab.org.tr/eab/oc/egtconf/pdfkitap/pdf/184.pdf>.
- Şengül Bircan, T. (2013). *Animasyon Destekli Haritalarla Tarih Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Mekân Algılarına Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Şimşek, A. (2003). Tarih Öğretiminde Görsel Materyal Kullanımı. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 4 (1).* s.141- 155.
- Taş, H.İ. (2006). Coğrafya Eğitiminde Görselleştirmenin Önemi: Mekânsal Algılamaya Pedagojik Bir Bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi 11(16).* s.211-238.
- Taşyürek, Z. (2011). *Tarih Öğretmenlerinin Derslerde Kullanmış Oldukları Araç-Gereçler Hakkındaki Görüşleri (Erzurum Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.*
- Turner-Bisset, R. (2005). *Creative Teaching: History in The Primary Classroom,* David Fulton Publishers.
- Ulusoy, K. ve Gülüm, K. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih ve Coğrafya Konuları İşlenirken Öğretmenlerin Materyal Kullanma Durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 10 (2).* s. 85-99.
- Yeşil, R. (2010). Tarih Derslerinde Yapılan Bazı Öğretim Uygulamalarına Göre Öğrencilerin Öz İlgisi ve Öz Yetenek Algıları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi 30.* s.63-80.
- Zaman, S., Günel, H. ve Zaman, N. (2011). Tarih Öğretmenlerinin Harita Kullanımı ile İlgili Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma: Erzurum Örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 15 (2).* s 205-218.

SUMMARY

Education can be defined as the whole studies that improve individuals' opinion, physical and emotionally, shape the behaviours, and help individuals' have new capabilities and behaviours. Education consists of a process which starts in family, continues at school and improved by means of the environment. At school, individuals learn by means of lessons, and by each course he/she learns definite information and have definite skills. One of the main courses which have individuals' get knowledge and skills is history lesson, in other word history teaching.

Looking back at past should depend on the desire to build a more liveable world. To make a better life in the future, the past is required to be considered and interpreted. The purpose of science is to enlighten the future. Those who want to be ready for the future should first of all know the condition of today. Knowing today's condition is possible by means of understanding the developments in the life of human beings. And earning this development is the subject of history lesson.

The development of history is in direct proportionate to its relationship with other disciplines of science. A historian which faces a problem will find solution if he knows the sciences which may be helpful the issue in question. Other sciences should be benefitted from not only in the field of history but also in learning history. Especially, geography is one of the principle sciences from which history benefits. Knowledge of geography and using it consciously in researches is useful for the solving problems. Geographical conditions shape the history and help its development. The life of human beings is examined according to geographical environment. Human beings' scattering over the world and creating civilization are explained as the consequences of historical development. When the development of civilization in the world is examined, history and geography should be hand in hand.

The relationship of history, as a science, with the auxiliary sciences is deferent with regard to the history lesson. However, making use of history lesson with an interdisciplinary approach will help increase the attention to the course and help students understand the history better by means of changing it from abstract information into story telling.

At this point, the close relationship should be made between history and geography not only with regard to subject area but also with regard to the methods and materials which are used. Time and location are two principle concepts in the history. Maps will be of use for the "location" which refers to "location of historical events that is included within the definition of history together with time as well. However, maps have been considered as materials required for the course of geography only; therefore, attempts have not been made for increasing their function in the history lesson. The change of ideas

which is expressed in Smart's work as " Maps? Then, look at the floor of geography." is a very important point.

The mapping for history lesson has not been developed well in our country, so old maps are used today. Wrong information on these maps confuse students and have difficulty in learning. The lack of information or wrong information causes difficulties in learning history abroad as well. When these problems are considered, it is obvious that well-prepared new generation maps are needed. Increasing the use of maps actively in the history lesson and making daily developments in line with the objectives of the history lesson are obligations rather than requirements.

"Skill of Location Detection" which has been added to skills of secondary school history lesson indicate that application of new generation maps and the effect of history with map shall with design will be useful for students so that they learn the history by concreting the history and being aware of the location where the events happened.

The perception of location includes the process human beings perceiving, knowing and naming the environment. Environmental cognition includes the use of all sense for perceiving and classifying the objects in the environment. The subtitles of skill to perceive the location are put in order as seeing the space relationship (visualising an object in the space and a shape on a page, seeing a shape tree-dimensional, visualising a plan, a drawing, a street or a building), drawing and interpreting map, plan, drawing, graphic, diagram, using globe. Considering this information, it is realised that the perception of location is needed to be interpreted for visualising the location of historical events and be shaped so that it expresses the skills of history lesson.

Based on the knowledge which we use in the history lesson the most however we get from the our teacher of history lesson, putting the map of history which we witnessed them not used in the past is considered important for the renovations to be made.

Considering the close relationship between history and geography and depending on the thesis that science disciplines should help one another, a study that stresses that use of history maps and the need of history maps will be made. We believe that this study is the first one in this area and it will pave the way for the studies to be done in the future.

Historical method which includes literature review and archive research have been used as survey models in the research. The historical method which is used for researching an event that happened in the history or examining a relationship between a problem and the past is the process of finding the reality, in other words, the process of reviewing the past in critical view, analysing the past, synthesising and reporting it for finding the reality. Considering this feature of

historical method, effort has been made to reach the first hand historical documents and evidences. National and international books, articles, proclamations, thesis... and etc. concerning this subject matter have been reviewed.